

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย กับ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

“พลเมืองในระบบประชาธิปไตย
กับ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม”

เรื่อง	“พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย กับ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม”
ปีที่พิมพ์	พฤษภาคม ๒๕๕๖
จำนวนหน้า	๕๓ หน้า
พิมพ์ครั้งที่ ๑	จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
จัดทำโดย	กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๕๔-๕ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๕๒
ข้อมูล	จิติรัตน์ สมศิริวัฒนา
ศิลปกรรม	นิธิทัศน์ องค์อศิวชัย

คำนำ

จุลสาร เรื่อง “พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย กับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และเห็นถึงความสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยและการเมืองซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย และทุกอาชีพ การให้ความสนใจต่อการเมืองของประชาชนทุกคน ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้เป็นการเมืองภาคพลเมืองที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยให้เป็นรูปแบบของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในสังคมปัจจุบัน

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจุลสารฉบับนี้จะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่อง “พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย กับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” มากขึ้น และสามารถนำสาระ ประโยชน์ที่ได้รับไปเผยแพร่ต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
พฤษภาคม ๒๕๕๖

สารบัญ

ขงมกย

☒ พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย กับ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม	๗
☒ ความหมายของพลเมือง	๑๐
☒ องค์ประกอบของความเป็นพลเมือง	๑๓
☒ พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	๑๓
☒ หลักการพื้นฐานของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	๑๔
☒ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม	๑๙
☒ ความหมายของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม	๑๙
☒ องค์ประกอบของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม	๒๔
☒ กระบวนการของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม	๒๙
☒ ระดับการมีส่วนร่วมของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	๓๑
☒ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	๓๒
☒ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้ง	๔๓
☒ สรุป	๕๐
☒ บรรณานุกรม	๕๒

“พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย กับ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม”

บทนำ

ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลากว่า ๘๐ ปีแล้ว ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ประชาชนแทบไม่ได้เข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่อย่างใด อำนาจส่วนใหญ่อยู่ในกำมือ

ของกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม และอยู่ที่ฝ่ายบริหาร ประชาชนมีอำนาจเพียง
แค่การมีสิทธิเลือกตั้งเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงการปกครอง
ในระบอบประชาธิปไตยมีขอบข่ายที่กว้างขวางและครอบคลุมถึงการ

ดำเนินชีวิตในสังคมที่ทุกคนต่างมีสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค
ในฐานะเป็นมนุษย์และสมาชิกของสังคมที่เท่าเทียมกัน โดยชีวิต
คนเราตั้งแต่เกิดจนตายล้วนเกี่ยวข้องกับการเมืองแทบทั้งสิ้น ทั้งนี้
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีเจตนารมณ์
ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและได้รับประโยชน์
จากรัฐธรรมนูญด้วยการคุ้มครอง ส่งเสริมขยายสิทธิและเสรีภาพ
ของประชาชน ดังนั้น การเมืองจึงเป็นเรื่องของเราทุกคน ไม่ใช่
เพียงแค่เรื่องของนักการเมือง รัฐบาล หรือพรรคการเมืองเท่านั้น
การพัฒนาประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่
จะต้องตระหนักรู้และเข้าใจในบทบาทของตนเองในฐานะ “พลเมืองใน
ระบอบประชาธิปไตย”

ปัจจุบัน ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง มีการเรียกร้อง
สิทธิและเสรีภาพอันพึงมีพึงได้ของความเป็นพลเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยมากขึ้น ดังนั้น เพื่อความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

ของโลกปัจจุบัน รัฐธรรมนูญจึงได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง การแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน ตลอดจนเข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ที่เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยได้มีการกำหนดบทบาทของประชาชนมากขึ้นในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเน้นการเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมในการบริหารของรัฐบาลมากขึ้น เช่น การให้ประชาชนมีสิทธิที่จะเสนอร่างกฎหมายทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การขอยื่นถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ประพฤติมิชอบ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร การแสดงความคิดเห็นต่อโครงการของรัฐที่กระทบต่อชุมชนทั้งทางตรงหรือทางอ้อม เป็นต้น

กล่าวได้ว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นการเมืองที่ภาคประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง สนใจความเป็นไปของบ้านเมือง กล้าวิพากษ์วิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะต่อรัฐในเรื่องต่าง ๆ ตลอดจน

มีการรวมตัวคัดค้านหากเห็นว่ายโยบายหรือโครงการของรัฐมีผลกระทบเสียหายต่อวิถีชีวิตของชุมชนหรือคนส่วนใหญ่ของประเทศ

ผลเสียอันร้ายแรงของประเทศไทย กับ ประชากรไทยแบบมีสำนึก

โดยเป็นการแสดงบทบาทของประชาชนในฐานะ “พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” ที่ใช้แนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองแก้ปัญหาสังคม เพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นสังคมประชาธิปไตยที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศอย่างแท้จริง

ความหมายของพลเมือง

อาจกล่าวอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า พลเมืองคือ บุคคลที่แสดงบทบาทและหน้าที่ตามสิทธิของตน ความหมายของพลเมือง เกิดขึ้นมาเพื่อระบุสถานะของความเป็นเสรีชนของแต่ละบุคคล ความหมายของพลเมืองนี้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ใน Encyclopédie

มีการบัญญัติคำว่า citizen (ในภาษาฝรั่งเศส) เพื่อแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างสถานะและสภาพบุคคลที่เป็น ไพร่ และ พลเมือง ออกจากกัน

ในสังคมไทย คำว่า พลเมือง มีความหมาย เพื่อเป็นการบ่งบอกถึงสิทธิพื้นฐานในการเป็นสมาชิกของสังคม และมีความแตกต่างระหว่างคำว่า ประชาชน พลเมือง และ ราชนกร

ประชาชน คือ คำที่ใช้เรียกบุคคลทั่วไป โดยไม่จำเป็นต้องระบุอัตลักษณ์หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งอย่างชี้เฉพาะ ประชาชนคือ บุคคลทั่วไปที่อาศัยอยู่ในสังคม

พลเมือง คือ บุคคลที่แสดงบทบาทและหน้าที่ตามสิทธิของตนในฐานะสมาชิกของสังคม ยิ่งกว่านั้น ในระบอบประชาธิปไตย “พลเมือง” ยังมีความสำคัญมากกว่าความเป็นสมาชิกของสังคม หากรวมถึง ความเป็นเจ้าของประเทศหรือเจ้าของอำนาจอธิปไตย

ราษฎร คือ คำที่ใช้เรียกบุคคลที่เป็นพลเมืองของประเทศ เพื่อระบุสถานะที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของภาครัฐ

ในอดีต ความเป็นพลเมืองเป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกของสังคมเข้ากับการปฏิบัติการทางการเมือง เพื่อปกป้องบทบาทของพวกเขาเพื่อทำหน้าที่ทางการเมืองอย่างหนึ่งอย่างใด ฉะนั้น นิยามของความเป็นพลเมืองจึงยึดโยงกับตัวบทกฎหมายและอำนาจรัฐที่กำหนดและกำกับสถานะและสภาพบุคคลเท่านั้น

ในปัจจุบัน ความเป็นพลเมืองมีนัยยะที่กว้างกว่านั้น โดยมีความหมายที่ครอบคลุมไปถึงสิทธิที่จะดำเนินชีวิตของตนเองตามวิถีประชาธิปไตย และเสรีภาพที่จะเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิตตามความต้องการของแต่ละบุคคล

ดังนั้น ความเป็นพลเมืองในที่นี้จึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงสิทธิทางการเมืองที่กำหนดโดยรัฐธรรมนูญ แต่ยังผนวกสิทธิอื่น ๆ ด้วย เช่น สิทธิทางวัฒนธรรม สิทธิทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ความเป็นพลเมืองจึงเป็นทั้งการแสดงตนตามสิทธิทางการเมือง การได้รับประกันเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในสังคม และการใช้สิทธิของตนเองในการกำหนดทิศทางของสังคมร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ

องค์ประกอบของความเป็นพลเมือง มีดังนี้

๑. ความเป็นสมาชิกของสังคม คือการตระหนักในสถานะและสภาพบุคคลที่จะแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของสังคมร่วมกัน

๒. สิทธิ คือ เสรีภาพในการแสดงออก การดำเนินชีวิตตามความต้องการของตนเองและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

๓. การมีส่วนร่วมในสังคม คือ สิทธิในการเข้าร่วมกำหนดทิศทางของสังคมร่วมกับผู้อื่นภายใต้หลักการหรือกฎกติกาของสังคมนั้น ๆ

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่เพียงแต่จะต้องมีกติกาหรือรัฐธรรมนูญ ที่กำหนดรูปแบบในการปกครองประเทศภายใต้หลักการดังกล่าวเท่านั้น สิ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน คือ พลเมือง ตามที่ อับราฮัม ลินคอล์น ได้กล่าวไว้ว่า “ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” ซึ่งพลเมืองใน

ระบอบประชาธิปไตยจะเป็นเจ้าของประเทศ ดังนั้น พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จึงมีอิสระในการเลือกวิถีชีวิต และมีสิทธิ เสรีภาพอย่างเสมอภาคกัน แต่ขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบ คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม

หลักการพื้นฐานของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติรับรองหลักการพื้นฐานของความเป็นพลเมืองไว้ในมาตราที่สำคัญ ที่พลเมืองพึงทราบ ดังนี้

มาตรา ๒๖ การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ เป็นมาตราที่บังคับให้การใช้อำนาจของหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงาน ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพ

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย กับ ประชาธิปไตยของประชาชน

มาตรา ๓๐ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่ากัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือ สุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

ดังนั้นหลักการพื้นฐานของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จึงประกอบด้วยหลักการ ๓ ประการ ได้แก่

- ๑) การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- ๒) การเคารพเสรีภาพ สิทธิ และกฎกติกาของสังคม
- ๓) ความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและสังคม

หลักการที่ ๑ การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม หลักการนี้ มีองค์ประกอบย่อยดังนี้

๑.๑) สำคัญในคุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยตระหนักว่าทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมเพราะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นที่มาของเสรีภาพ สิทธิที่รองรับสถานภาพของแต่ละบุคคล และเป็นรากฐานของสิทธิมนุษยชน (human rights)

๑.๒) ตระหนักในความเสมอภาคของความเป็นมนุษย์ โดยให้ทุกคนมีเสรีภาพและสิทธิที่จะดำเนินชีวิตอย่างเป็นอิสระ เช่น การนับถือศาสนา การเลือกเพศสภาพ (gender) สิทธิทางการเมือง สิทธิการได้รับสวัสดิการจากรัฐ เป็นต้น

๑.๓) เคารพในความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม โดยยอมรับความแตกต่างของทุกคน เช่น ชชาติกำเนิด ชชาติพันธุ์ (ethnicity) ผู้ด้อยโอกาส ฐานะ การศึกษา เพศและเพศสภาพ (sex and gender) วัย ค่านิยม ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ตลอดจนความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นต้น

๑.๔) ยึดหลักความอดทนอดกลั้นโดยอดทนต่อความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมโดยเฉพาะความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่าง

หลักการที่ ๒ การเคารพเสรีภาพ สิทธิ และกฏกติกาของสังคม ให้ความสำคัญต่อเสรีภาพ สิทธิ กฏกติกาของสังคม ที่ทุกคนมีส่วนร่วม กำหนดขึ้น หลักการนี้มีองค์ประกอบย่อยดังนี้

๒.๑) รู้จักเสรีภาพและสิทธิของตนเองโดยรู้ว่าตนเองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม

๒.๒) เคารพและปกป้องเสรีภาพ สิทธิของตนเองและผู้อื่น โดยไม่ให้ผู้ใดมาล่วงละเมิดเสรีภาพและสิทธิ

๒.๓) เคารพกฏกติกาสังคม โดยกฏกติกานั้นต้องวางอยู่บนความยุติธรรมและความชอบธรรม

๒.๔) ยึดหลักนิติรัฐ (rule of law) โดยมีหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองเสรีภาพ สิทธิของพลเมืองมิให้ถูกล่วงละเมิดโดยบุคคล กลุ่มคนหรือรัฐ

หลักการที่ ๓ ความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและสังคม ตระหนักในบทบาท หน้าที่ และพันธกิจของการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย หลักการนี้มีองค์ประกอบย่อยดังนี้

- ๓.๑) ทำหน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกของสังคม
- ๓.๒) ร่วมกำหนดทิศทางของสังคมเพื่อนำไปสู่สังคมที่เป็นธรรมและสันติสุข
- ๓.๓) ใช้หลักการประชาธิปไตยในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและแก้ปัญหาสังคม
- ๓.๔) ยอมรับ รู้จักหลักการเสียงข้างมากและการเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย กับ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

ความหมายของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) มีมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณและศตวรรษที่ ๑๘ – ๒๐ เป็นการเรียกระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองและการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ มากขึ้น มีเชื่อว่าประชาชนจะสามารถทำได้แต่เพียงเลือกตั้งอย่างเดียว ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อาทิ การเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และความคืบหน้าของการบริหารจัดการประเทศ โดยผู้แทนที่ทำหน้าที่แทนประชาชน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลแก่ผู้ที่ทำหน้าที่แทนตนเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่อง

ต่าง ๆ รวมทั้งการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและ
ถอดถอนผู้ที่ทำหน้าที่แทนประชาชนซึ่งขาดประสิทธิภาพ บกพร่องต่อ

หน้าที่ หรือไม่สุจริต แล้วแต่กรณี โดยได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า
ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลาย ได้แก่

คะนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (๒๕๔๕) ให้ความหมาย
การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การ
กระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหาร
เกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้ง การจัดสรรทรัพยากรของชุมชน
และของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน

ผลลัพธ์เชิงนโยบายของประเทศไทย กับ ประเทศไทยแบบมีส่วนร่วม

โดยการให้ ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

อรทัย ก๊กผล (อ่างในพัชรี สีโรรสและคณะ, ๒๕๔๖) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการซึ่งประชาชน หรือ ผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับ โครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่ม จนกระทั่งถึงการติดตามและ ประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ และการปรับเปลี่ยน โครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล (๒๕๕๒) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิด โอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะ และมีส่วนในการตัดสินใจในเรื่อง ต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเอง นอกจากนี้จะ ช่วยให้การตัดสินใจของผู้เสนอโครงการหรือรัฐบาลมีความรอบคอบ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้นแล้ว ยังเป็นการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใส (transparency) ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน (responsiveness) และมีความรับผิดชอบหรือสามารถตอบคำถาม ของประชาชนได้ (accountability) อีกด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริม การปกครองระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (อ้างในศาสตราจารย์ ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ดร.ถวิลวดี บุรีกุล, ๒๕๕๒)ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือเป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกัน ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่าย และการสูญเสียเวลา เป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยลดความเสี่ยงการเผชิญหน้าใน “กรณีที่น่าจะรุนแรง” ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือ และความชอบธรรม และช่วยให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชน รวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญ และความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน

ผลลัพธ์ในร่างของพรรคการเมืองไทย กับ พรรคการเมืองไทยแบบมีส่วนร่วม

ดังนั้น ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) หมายถึง การมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง การกำหนดวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ตามระบอบ

การเมืองการปกครองที่ไม่ไปก้าวก้าวหรือก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น หรือสังคมส่วนรวม โดยเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิธีการกระจายอำนาจ และทรัพยากรต่าง ๆ ที่ไม่เท่าเทียมกันอันมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และวิธีการที่ประชาชนเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อตนเองและชุมชน ดังนั้น ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นเรื่องของการใช้อำนาจในการตัดสินใจที่ไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อให้ทุก ๆ คน ได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม

องค์ประกอบของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

สถาบันพระปกเกล้า ได้เสนอไว้ว่า หลักการหรือองค์ประกอบสำคัญของคำว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร

๑. เน้นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ระหว่างประชาชนให้เท่าเทียมกัน

๒. อำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ นั้น จะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน

๓. เพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

๔. มีความยืดหยุ่นได้ กล่าวคือ มีโครงสร้างการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใสและคำนึงถึงความต้องการทรัพยากรของผู้มีส่วนร่วม

๕. การมีส่วนร่วมของประชาชนมีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

๖. ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร กระบวนการทางนโยบายและกระบวนการยุติธรรม

แคทท์ (อั้งใน วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, ๒๕๕๖) ได้เสนอไว้ว่า องค์ประกอบและเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดของความเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม คือ

๑. ทุกคนสามารถยกประเด็นปัญหาใดปัญหาหนึ่งขึ้นมา เพื่อ กำหนดเป็นวาระของการประชุม สามารถเสนอทางเลือกและมี ส่วนร่วมในการเลือกหรือตัดสินใจสุดท้ายได้

๒. เป็นการประชุมที่ทุกคนสามารถพูดคุยกันได้อย่างทั่วถึง (face to face meeting)

๓. มีการปรึกษาหารือ หรืออภิปรายประเด็นปัญหาที่หยิบยก มาพิจารณากันอย่างกว้างขวาง ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการ อภิปราย และสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

๔. มีแนวโน้มที่พยายามจะให้เกิดความเห็นพ้อง (concensus) ร่วมกันในประเด็นปัญหาที่พิจารณา

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (อั้งในศาสตราจารย์ ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ดร. ถวิลวดี บุรีกุล, ๒๕๕๒) นำเสนอเงื่อนไขของการมี

ส่วนร่วมของประชาชน ว่าต้องมีอิสรภาพ โดยที่ต้องเข้าร่วมโดยสมัครใจ มีความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรม และผู้เข้าร่วมต้องมีความสามารถ คือมีความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน จะมีประสิทธิผลได้ต้องประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

๑. ข้อมูลจากประชาชนส่งผ่านไปยังผู้เสนอนโยบาย หรือโครงการ เพื่อให้ผู้ที่จะกำหนดนโยบายหรือผู้ที่จะเสนอโครงการนั้น ๆ ได้ทราบถึงธรรมชาติและแนวคิดของสังคม

๒. ข้อมูลทางเทคนิคเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นประเด็นสนใจจากผู้เสนอโครงการส่งผ่านไปยังประชาชน

๓. การแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารและความเชื่อระหว่างประชาชนกับผู้กำหนดนโยบายหรือผู้เสนอโครงการ หรือระหว่างประชาชนด้วยกันเอง

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย กับ ประชาธิปไตยของประชาชน

๔. ข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนผู้สนใจจะต้องได้รับการนำเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ

หลักการสำคัญของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมยึดหลักการพื้นฐานที่ว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยประชาชนสามารถใช้อำนาจได้เสมอแม้ว่าได้มอบอำนาจให้กับผู้แทนของประชาชนไปใช้ในฐานะที่เป็น “ตัวแทน” แล้วก็ตาม แต่ประชาชนก็สามารถเฝ้าตรวจสอบควบคุมและแทรกแซงการทำหน้าที่ของตัวแทนของประชาชนได้เสมอ โดยสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ๔ ลักษณะ คือ

๑. การเรียกคืนอำนาจโดยการถอดถอน/ปลดออกจากตำแหน่ง (recall) เป็นการควบคุมการใช้อำนาจของผู้แทนของประชาชนในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองแทนประชาชน หากปรากฏว่าผู้แทนของประชาชนใช้อำนาจในฐานะ “ตัวแทน” มิใช่เป็นไปเพื่อหลักการที่ถูกต้อง หรือเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมที่แท้จริง ในทางตรงกันข้าม

กลับเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบ โดยทุจริตหรือเพื่อประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยสามารถเรียกร้อง

อำนาจที่ได้รับมอบไปนั้นกลับคืนมาโดยการถอดถอน/ปลดออกจากตำแหน่งได้

๒. การริเริ่มเสนอแนะ (initiatives) เป็นการทดแทนการทำหน้าที่ของผู้แทนของประชาชนหรือเป็นการเสริมการทำหน้าที่ของตัวแทนประชาชน ประชาชนสามารถเสนอแนะนโยบายร่างกฎหมายรวมทั้งมาตรการใหม่ ๆ เองได้หากว่าตัวแทนของประชาชนไม่เสนอหรือเสนอแล้วแต่ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน

๓. การประชาพิจารณ์ (public hearings) เป็นการแสดงออกของประชาชนในการเฝ้าตรวจสอบและควบคุมการทำงานของตัวแทนของประชาชนในกรณีที่ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหารเตรียมออกกฎหมาย หรือกำหนดนโยบาย หรือมาตรการใด ๆ ก็ตาม อันมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่หรือสิทธิ เสรีภาพของประชาชน

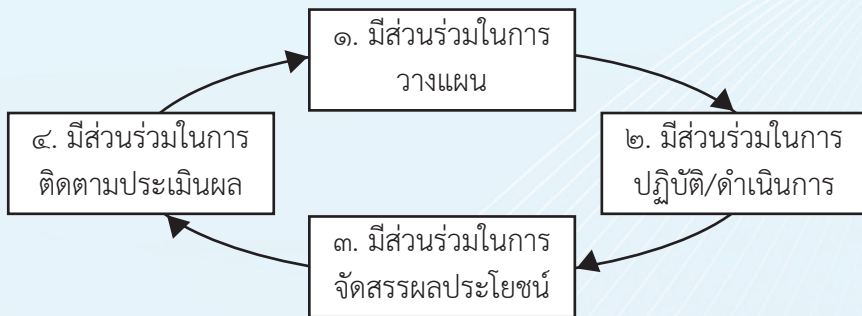

ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยสามารถที่จะเรียกร้องให้มีการชี้แจงข้อเท็จจริง และผลดีผลเสียก่อนการออกหรือบังคับใช้กฎหมาย นโยบาย หรือมาตรการนั้น ๆ ได้

๔. การแสดงประชามติ (referendum หรือ plebiscite) ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายสำคัญหรือการออกกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมาก เช่น การขึ้นภาษี การสร้างเขื่อนหรือโรงไฟฟ้า ฯลฯ ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยสามารถเรียกร้องให้รัฐรับฟังมติของประชาชนเสียก่อนที่จะตรากฎหมายหรือดำเนินการสำคัญ ๆ โดยการจัดให้มีการลงประชามติเพื่อถามความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ อันเป็นการตัดสินใจขั้นสุดท้าย

กระบวนการของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (process of participatory democracy)

ที่มา : ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ดร.ถวิลวดี บุรีกุล,
๒๕๕๒

ขั้นที่ ๑ มีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้
เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผน และร่วมวางแผนกิจกรรม

ขั้นที่ ๒ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ ประกอบด้วย
การเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ และการตัดสินใจต่าง ๆ

ขั้นที่ ๓ มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ เป็นการ
มีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ หรือผลของกิจกรรม หรือผลของการ
ตัดสินใจที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ ๔ มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เกี่ยวข้องกับ
ความพยายามที่จะประเมินประสิทธิผลของโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ
และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการต่อเนื่องต่อไป ประชาชนจะเข้ามา
เกี่ยวข้องกับการคิด เสนอแนะในการประเมินโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ
ด้วย ซึ่งผลของการประเมินนี้ จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าในกระบวนการ
มีส่วนร่วมขั้นที่ ๑ ซึ่งเป็นขั้นของการวางแผนต่อไป

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเนื้อหาของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอาจจะจำแนกเป็น ๓ ระดับ คือ

๑. การมีส่วนร่วมในระดับเบื้องต้น เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง ร่วมพูดคุยอภิปรายเรื่องราวทางการเมืองและสถานการณ์ปัจจุบัน ร่วมลงชื่อเพื่อเสนอเรื่องราวหรือประชาพิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งในทางการเมือง รวมกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง เป็นสมาชิกพรรคการเมือง

๒. การมีส่วนร่วมในระดับกลาง เช่น ร่วมเดินขบวนเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม ร่วมปราศรัยในการชุมนุมเรียกร้องเรื่องราว ร่วมลงชื่อเพื่อเสนอให้ฝ่ายที่มีอำนาจตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ร่วมอดข้าวประท้วงหรือร่วมกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเรียกร้อง

๓. การมีส่วนร่วมในระดับสูง เช่น ร่วมลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ร่วมก่อตั้งพรรคการเมือง ร่วมก่อตั้งรัฐบาล

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีเจตนารมณ์ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและได้รับ

ประโยชน์จากรัฐธรรมนูญด้วยการคุ้มครอง ส่งเสริมขยายสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยได้บัญญัติไว้ถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในหลายประเด็นและหลายมาตรา ได้แก่

มาตรา ๕๘ บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน

มาตรา ๖๖ บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ

และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จาก
ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ
อย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา ๖๗ สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชน
ในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ
และความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และ
รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง
ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ
หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อ
ชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ
และสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อ
คุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มี
กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และผู้มีส่วนได้เสียก่อน

ผลลัพธ์โครงการของประเทศไทยกับประเทศไทยด้วยแบบมีส่วนร่วม

รวมทั้งได้ให้ห้องปฏิบัติการอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม หรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๘๗ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

(๑) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคมนวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

(๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น

(๔) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้กฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

(๕) ส่งเสริมและให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรานี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน

มาตรา ๑๖๓ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามที่กำหนดในหมวด ๓ และหมวด ๕ แห่งรัฐธรรมนูญนี้

คำร้องตามวรรคหนึ่งต้องจัดทำร่างพระราชบัญญัติเสนอมาด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อ รวมทั้งการตรวจสอบรายชื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง สมาชิกผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาต้องให้ผู้แทนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย กับ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้น ชี้แจงหลักการของร่างพระราชบัญญัติ และคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว จะต้องประกอบด้วยผู้แทนของประชาชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวน กรรมการทั้งหมดด้วย

มาตรา ๑๖๔ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า สองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๒๗๔ ให้ถอดถอนบุคคลตามมาตรา ๒๗๐ ออกจากตำแหน่งได้

คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวกระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการที่ประชาชน จะเข้าชื่อร้องขอตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

มาตรา ๑๖๕ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งย่อมมีสิทธิออกเสียง
ประชามติ

การจัดให้มีการออกเสียงประชามติให้กระทำได้ในเหตุ ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่ากิจการในเรื่องใดอาจ
กระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน นายกรัฐมนตรี
โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีอาจปรึกษาประธานสภาผู้แทน
ราษฎรและประธานวุฒิสภาเพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้มี
การออกเสียงประชามติได้

(๒) ในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้มีการออกเสียงประชามติ

การออกเสียงประชามติตาม (๑) หรือ (๒) อาจจัดให้เป็น
การออกเสียงเพื่อมีข้อยุติโดยเสียงข้างมากของผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ
ในปัญหาที่จัดให้มีการออกเสียงประชามติ หรือเป็นการออกเสียง
เพื่อให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีก็ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้
เป็นการเฉพาะ

การออกเสียงประชามติต้องเป็นการให้ออกเสียงเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในกิจการที่จัดให้มีการออกเสียงประชามติ และการจัดการออกเสียงประชามติในเรื่องที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือเกี่ยวกับตัวบุคคลหรือคณะบุคคล จะกระทำมิได้

ก่อนการออกเสียงประชามติ รัฐต้องดำเนินการให้ข้อมูลอย่างเพียงพอ และให้บุคคลฝ่ายที่เห็นชอบและไม่เห็นชอบนั้น มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเท่าเทียมกัน

หลักเกณฑ์และการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ซึ่งอย่างน้อยต้องกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการออกเสียงประชามติ ระยะเวลาในการดำเนินการและจำนวนเสียงประชามติ เพื่อมีข้อยุติ

มาตรา ๒๗๑ ได้บัญญัติให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนบุคคลตามมาตรา ๒๗๐ ออกจากตำแหน่งได้ตามมาตรา ๑๖๔

มาตรา ๒๘๕ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้มีสิทธิลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ จำนวนผู้มีสิทธิเข้าชื่อ หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อการตรวจสอบรายชื่อ และการลงคะแนนเสียง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๘๖
ประชาชนผู้มีสิทธิ
เลือกตั้งในองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น
มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอ
ต่อประธานสภา
ท้องถิ่นเพื่อให้สภา
ท้องถิ่นพิจารณาออก
ข้อบัญญัติท้องถิ่นได้

จำนวนผู้มีสิทธิ
เข้าชื่อ หลักเกณฑ์
และวิธีการเข้าชื่อ
รวมทั้งการตรวจสอบ
รายชื่อให้เป็นไปตาม
ที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๘๗ ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วมในการ
บริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีวิธีการที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมดังกล่าวได้ด้วย

ในกรณีที่การกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมี
ผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นในสาระสำคัญ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแจ้งข้อมูลรายละเอียดให้ประชาชน
ทราบก่อนกระทำการเป็นเวลาพอสมควร และในกรณีที่เห็นสมควร

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย กับ ประชาธิปไตยของประชาชน

หรือได้รับการร้องขอจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อนการกระทำนั้น หรืออาจจัดให้ประชาชนออกเสียงประชามติเพื่อตัดสินใจก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรายงานการดำเนินงานต่อประชาชนในเรื่องการจัดทำงบประมาณการใช้จ่าย และผลการดำเนินงานในรอบปี เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและกำกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการจัดทำงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคสาม ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๘ วรรคหก มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๙๑ ได้บัญญัติให้สิทธิประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้และการพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในการพิจารณาวาระที่สองชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา

ผลเสด็จในทรงของปรทราชชองไทย กบ ปรทราชชองไทยแบบบงบงบสงบงบ

ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่
เข้าชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมด้วย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง (Election) เป็นกระบวนการทางประชาธิปไตยแบบทางอ้อม (indirect democracy) ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกตัวแทนของตนเข้ามาดำรงตำแหน่งต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่จะหมายถึงตำแหน่งทางการเมือง และการเลือกตั้งเป็นกระบวนการสรรหาตัวผู้ปกครองกระบวนการหนึ่ง ในรัฐเสรีประชาธิปไตย การเลือกตั้งถือเป็น

กระบวนการแต่งตั้งผู้ซึ่งจะเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรผู้แต่งตั้งแสดงเจตนาออกเสียงลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง คณะเสียงดังกล่าว จะได้รับการนับและนำมาคำนวณเพื่อให้ได้ผลว่าบุคคลใด จะเป็นผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งในหลายวิธีการในการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองเคียงคู่ไปกับวิธีการอื่น ๆ เช่น การให้ประชาชนมาออกเสียงแสดงประชามติในการตัดสินใจทางการเมืองที่สำคัญ เป็นต้น

นอกจากการเลือกตั้ง จะเป็นเครื่องแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างหลักเสียงข้างมากกับหลักการคุ้มครองเสียงข้างน้อยแล้ว การเลือกตั้งยังเป็นเครื่องแสดงออกซึ่งการปกครองในระบอบ

ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนซึ่งเป็นการปกครองที่ได้รับความนิยมจากประชาชนอีกด้วย ที่ว่าเป็นการปกครองที่ได้รับความนิยมจากประชาชน ก็เนื่องจากประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจรัฐโดยตรง แต่ประชาชนซึ่งเป็นผู้ทรงอำนาจแห่งรัฐให้ความยินยอมผู้แทนของตนใช้อำนาจรัฐได้ตามระยะเวลา หรือตามวาระที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้งในรัฐเสรีประชาธิปไตยมีขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เช่น เพื่อให้มีการแข่งขันกันในงานนโยบายระหว่างกลุ่มหรือพรรคการเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้แทนทางการเมืองที่ดี เพื่อให้มีการโอนความเชื่อถือไว้วางใจของประชาชนไปยังบุคคลผู้ได้รับเลือกตั้งและพรรคการเมืองต่าง ๆ

สำหรับประเทศไทย การเลือกตั้งเป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทยทุกคน ที่มีอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ เพื่อไปทำหน้าที่คัดเลือกตัวแทนของตนเข้าไปออกกฎหมายและเข้าไปบริหารประเทศ ดังนั้น ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และทำให้การเลือกตั้งสุจริตและเที่ยงธรรม ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งได้ดังนี้

พลเมืองไทยของประเทศไทย กับ ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน

๑. สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง
๒. สอดส่องดูแลการเลือกตั้ง แจ้งเหตุหรือเบาะแสการทุจริต
ข้อสิทธิขายเสียง
๓. ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยพร้อมเพรียง
๔. ร่วมตรวจสอบการเลือกตั้งโดยเป็นสมาชิกหรืออาสาสมัคร
ขององค์การเอกชนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งรับรองให้ตรวจสอบ
การเลือกตั้ง
๕. ร่วมเป็นเจ้าหน้าที่จัดการเลือกตั้ง ในระดับต่าง ๆ เช่น
กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง กรรมการนับคะแนน กรรมการ
การเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการการเลือกตั้ง
ประจำเขตเลือกตั้ง เป็นต้น

การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง สามารถจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

กิจกรรมการมีส่วนร่วมก่อนการเลือกตั้ง

- ตรวจสอบบัญชีรายชื่อว่าตนเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่
- ตรวจสอบพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง
- ร่วมรณรงค์เลือกตั้ง
- ฟังการปราศรัยนโยบายของผู้สมัครและพรรคการเมือง
- สอดส่องดูแลพฤติกรรมที่มีชอบ

- ศึกษาประวัติผู้สมัคร
 - ให้การศึกษาแก่ประชาชน
 - การต่อรองนโยบายของพรรคการเมือง
- กิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างการเลือกตั้ง
- สังเกตการณ์การซื้อเสียง
 - ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
 - ติดตามการนับคะแนน
 - ร่วมเป็นคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย กับ ปรากฏของไทยแบบมีส่วนร่วม

- แจ้งเหตุหากพบเหตุการณ์ผิดปกติ
- ชักชวนประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- ไม่รับเงินซื้อเสียง
- ตรวจสอบดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกติกา

กิจกรรมการมีส่วนร่วมหลังการเลือกตั้ง

- ติดตามผลการเลือกตั้ง
- ติดตามผลการใช้สิทธิเลือกตั้ง
- ติดตามการจัดตั้งรัฐบาล
- ติดตามตรวจสอบการทำงานของผู้แทนที่เราเลือก
- แสดงพลังกลุ่มถอดถอนนักการเมือง ถ้าพบว่ามีกรกระทำโดยมิชอบ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ดังนี้

มาตรา ๙๓ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวนห้าร้อยคน โดยเป็นสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวนสามร้อยเจ็ดสิบห้าคน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ จำนวนหนึ่งร้อยยี่สิบห้าคน การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ โดยให้ใช้บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบละหนึ่งใบ

มาตรา ๙๔ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เขตละหนึ่งคน

มาตรา ๙๕ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อใดบัญชีรายชื่อหนึ่งเพียงบัญชีเดียว และให้ถือเขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง

มาตรา ๑๑๑ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนรวมหนึ่งร้อยห้าสิบคน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด จังหวัดละหนึ่งคน และมาจากการสรรหาเท่ากับจำนวนรวมข้างต้น หักด้วยจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง

ในกรณีที่มีการเพิ่มหรือลดจังหวัดในระหว่างวาระของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ และยังมีได้มีการเลือกตั้งหรือสรรหาขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง แล้วแต่กรณี ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่

มาตรา ๑๑๒ การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละจังหวัด ให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งและให้มีสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดละหนึ่งคน โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้หนึ่งเสียงและให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

เพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถหาเสียงเลือกตั้งได้ ก็แต่เฉพาะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ของวุฒิสภา

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเลือกตั้งและการหาเสียงเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา ๑๑๓ ให้มีคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาคณะหนึ่ง ประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามอบหมายจำนวนหนึ่งคนและตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดมอบหมายจำนวนหนึ่งคน เป็นกรรมการ ทำหน้าที่สรรหาบุคคล ตามมาตรา ๑๑๔ ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับบัญชีรายชื่อจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง แล้วแจ้งผลการสรรหาให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกาศผลผู้ได้รับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา

ให้กรรมการตามวรรคหนึ่งเลือกกันเองให้กรรมการผู้หนึ่งเป็นประธานกรรมการ

ในกรณีที่ไม่มีกรรมการในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ากรรมการที่เหลืออยู่นั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ให้คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่

มาตรา ๑๑๔ ให้คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาดำเนินการสรรหาบุคคลที่มีความเหมาะสมจากผู้ได้รับการเสนอชื่อจากองค์กรต่าง ๆ ในภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาชีพและภาคอื่นที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาเป็นสมาชิกวุฒิสภา

สรุป

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน ๓ ประการ คือ การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การเคารพเสรีภาพ สิทธิ และกฎกติกาของสังคม และความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและสังคมนั้น ไม่ได้เป็นเพียงแนวทางประชาธิปไตยในฐานะเป็นระบอบการปกครองเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางสำคัญที่ครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตของประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมในการแสดงออกทางการเมือง เพื่อประโยชน์ของตนเองและส่วนรวมอย่างมีความรู้ความเข้าใจในหลักการ กระบวนการทางประชาธิปไตย และการรู้เท่าทันการเมือง ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองทั้งในด้านทักษะการมีส่วนร่วมทางการเมือง และเข้าใจบทบาทสถานภาพและความสำคัญของสถาบันทางการเมือง

ทั้งนี้ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ที่สนับสนุนให้ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในทางการเมือง ทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น โดยเป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจในการจัดสรรทรัพยากรในระหว่างประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน มีการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน ตลอดจนเป็นการสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ และยังเป็นการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใส (Transparency) ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน (Responsiveness) และมีความรับผิดชอบ (Accountability) หรือสามารถตอบคำถามของประชาชนได้ โดยหากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยทั้ง ๓ หลักการ รวมถึงตระหนักรู้ในสถานะและบทบาทของตนเองที่จะรับผิดชอบต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอนาคตของสังคมแล้ว ประชาชนก็จะสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การทำประชามติ การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในเวทีสาธารณะ ตามวิถีทางประชาธิปไตยได้อย่างบุคคลที่รู้เท่าทันการเมือง ซึ่งเท่ากับการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งและเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์. (๒๕๕๔). **การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ, **เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐**. สำนักกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

คะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. (๒๕๔๕). รายงานการวิจัย เรื่อง **แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๐**. ปัญหา อุปสรรค และทางออก. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

วีชรา ไชยสาร.(๒๕๔๕) **การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการเมืองภาคประชาชน**. รัฐสภาสาร เดือนพฤษภาคม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

พัชรี สีโรรส และคณะ, (๒๕๔๖). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย**, กรุงเทพมหานคร, สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๔.

ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ดร.ถวิลวดี บุรีกุล.(๒๕๕๒).

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy).
(พิมพ์ครั้งที่ ๔). กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ บริษัท เอ.พี กราฟิค ดีไซน์
และการพิมพ์.

อนุกรรมการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านความเป็นพลเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตย. (๒๕๕๖). **ความเป็นพลเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตย.**

“_____”. (๒๕๕๖). **เรา คือ พลเมือง : กระบวนการ
สู่ความเป็นพลเมือง(citizenship) ในระบอบประชาธิปไตย
ตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ.**

อนุรักษ์ นิยมเวช. (๒๕๕๔). **บทความเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและ
การมีส่วนร่วมของประชาชน.** กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

WebSite

การมีส่วนร่วมทางการเมือง สืบค้นเมื่อ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๖ จาก [http://
www.oknation.net](http://www.oknation.net)

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (๒๕๕๖) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม สืบค้น
เมื่อ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๖ จาก [http://www.th.wikipedia.org/wiki/
ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม](http://www.th.wikipedia.org/wiki/ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม)

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง